

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA ♦ ♦
 OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET ♦ FÖRENIN-

GEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE OCH

HANDARBETETS VÄNNER ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN** ♦ ♦

INNEHÅLL:

LYDIA WAHLSTRÖM: Ellen Fries' sista bok.

CARIN WÄSTBERG: Reminiscenser från utställningen, II. Bref från Paris.

Litteratur: S—d: Den svenska odlingens stormän af Lydia Wahlström. —

L. D.: I fru Ulrikas hem af Helena Westermarck. — K. J.: På studie-

färd i Slum- och räddningsverket.

Betydelsen för samhället af goda arbetarebostäder.

Från skilda håll.

MEDLEM AF RÖDA KORSET: Några upplysningar angående föreningen Röda kor-

set och de »vämpliktiga sjuksköterskorna». (Insändt.)

SVECIA,

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
 Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

K. M. LUNDBERG
 Textilafdelning, Thyra Grafström.
 Färdiga och påbörjade Broderier på siden, kläde-, lärft- och silkestramt)
 passande för Dukar, Potlaker, mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m. Monster
 utlyrns. Begyrisationer från landsorten ombesörjas på omgående.

Bröderna Pålhmans Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,
 A. T. 84, Riber- 56 06, Stockholm, Stora Vattugatan 2, 1 och 2 tr upp.
 Fullständigt Handelsläroverk med följings- och måstetkontor.
 Afskrifver, Teminiskruser, 3 mån. kurser. Kurser i särskilda ämnen.
 Undervisningen berättas af 18 lärare. Nya elever emottagas dag-
 ligen. **Prospakt** gratis på begäran.
 Söndagssektioner. Skriflinstitutet förtgår oförändradt.

Ljullbergskolan

Lomhördhet.

En rik Dame, som blifvit kurerad genom Dr. Nicholson's Artificiella Örontrummor, har skänkt till Institutet en summa af **Kr. 25,000**, på det att döfva eller lomhörda personer, hvilka ej hafva medel att förskaffa sig dylika, skola erhålla dem gratis. Bref torde adresseras till:

Institutet Nicholson, "Longcott," Gunnersbury, London, W.

De Döfva Höra. — N:o 564 af »The Illustrated World», af 626, Chiswick High Road, London, W. England, innehåller en beskrifning på en egendomligt verkande Kur för Döfhet och Buller i Hufvudet, som kan utföras af Patienten sjelf i hemmet.

Detta nummer sändes fritt till hvilken döf person som helst, som sänder sin adress till Redaktören.

John V. Löfgren & Co.

Kongl. Hofleverantörer.

* 13 Fredsgatan 13, * Stockholm. *

~~~~~ Lager af ~~~~~

Siden från Lyons, Comos, Zürichs & Crefelds förnämsta fabrikanter.

Coul. Siden Damas, senaste nyheter.

Svart Siden Damas, största urval, nyaste mönster.

Släta svarta siden i erkänt goda qualitéer.

Bluslifs-Siden, enastående sortiment, samt

coul. Ylle Klädningstyger såväl extra nouveautéer, som enklare i största lager till låga priser.

Nyheter inkomma dagligen.

John V. Löfgren & Co.

* 13 Fredsgatan 13, * Stockholm. *

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötsein af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{os}

FABRIKSAKTIEBOLAG

KONGL. HOFLEVERANTÖR.

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SYRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta vid 1897 års utställning med

GULDMEDALJ

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

Största lager af
Duktyger,
 Lakans- och Örngåttelärfter,
 Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
 Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syateljier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

Specialaffär
 för
Damartiklar
 Regeringsgatan
 26.

För Nagelvård:

Heinr. Simons, Berlin
 verldsberömda

Manicure-Artiklar

finnas ständigt i lager.

Prospekter sändas till landsorten
 på begäran!

Herm. Meeths,
Stockholm.

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jemförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med uteslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år .....**15**:— för kvartal **4**: 25
 » halft år **8**:— » månad **1**: 50

Landsortsupplagan:

för år .....**10**:— för kvartal **3**:—
 » halft år **6**:— » månad **1**:—

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31,
 och

fröken Helfrid Ekman, 23 Prestgårdsgatan. A. T. Tanto 33.

Ellen Fries' sista bok.

Teckningar ur Svenska adelns familjelif i gamla tider.

Andra samlingen.

Nu har ett solhvarf gått, sedan Ellen Fries' stoft bäddades ned därute på Nya kyrkogården, och likväl ha vi här i våra händer ett nytt påtagligt bevis på att denna rika, milda ande icke lämnat oss, att hennes verk kommer att öfverleva henne, lefva till upplysning för svenska forskare, till glädje för svenska hem. Här ha vi ett arbete, som kan tillfredsställa bådas fordringar utan att därför ha behöft pruta af något från krafvet på vare sig historisk noggrannhet eller tilltalande framställning.

En bok sådan som denna visar sig dock ofta nog vara ett otacksamt arbete, mycket läst måhända, men föga uppskattadt. Ofta finner man, att den historiske fackmannen endast halft motvilligt medgifver det vetenskapliga värdet af kulturskildringar, som tyckas stå i så aflägsset samband med den politiska historien. Kvinnans och hemlifvets betydelse för historien, den placeras ännu mestadels i skåltalsfrasernas rymder tillsammans med en mängd andra »poetiska» ideer, som kännas besvärliga och som därför helst böra »skyddas» från trängseln på det allmänna medvetandets fasta mark. Den stora allmänheten åter finner måhända det hela alltför enkelt och för litet »spännande». Den anar ej, hvilken själförsakelse det erfordras för att åstadkomma ett verkligt kulturhistoriskt arbete i stället för en reservoar för sopor, dem materialets rikedom kunde fresta till att ge ut för äkta varor. Den besinnar icke, hvilken filning det behöfts, innan stoffet på detta sätt inarbetats i täxten, tills framställningen för den oinvidge icke afslöjar mer än en bråkdel af de arkivforskningens mödor, som ligga bakom hart när hvarje sida.

Hvad beträffar bokens lämplighet som nöjesläsning, så kan därom icke vara mer än en mening. I hvarje hem, där man icke öfver hufvud taget inskränker sin läslust till dagens sista dussinroman, kommer denna samling att hälsas med glädje. Ellen Fries

var icke endast en lärd kvinna, och det i högre grad än det stora flertalet af litterärt bildade kvinnor måhända förstått. Hon var dessutom en utpräglad hem- och familjemänniska med mycket af en praktisk husmoders fina blick för hemlifvets smådetaljer. Men på samma gång ägde hon den äljes hos kvinnor så ytterst sällsynta humorn, som höjde henne öfver dessa detaljer och kom henne att se dem i fågelperspektiv. Hur osökt och naturligt framträder icke allt detta i den lilla skissen om holländsk konst i »Ord och bild» föregående år! Och i hvilken skarp belysning te sig icke samma drag i studien från Axel Oxenstiernas familjelif! Hvilken husmor kommer icke att lifigt sentera skildringen af den store rikskanslerens moder och hennes bekymmer för ål och rökt kött, för dött-rarnas giftermål och för arfskiftet efter syster Karin! Icke mindre intresseväckande är den komiska kontrasten mellan Axel Oxenstierna själf och hans lilla obetydliga hustru, som har så långsamt »efter sitt hjärta» och aldrig kan begripa, hvarför han måste vara så mycket skild från henne. Rörande är en sådan tirad som denna: »Gud bättre mig, de som gärna vilja vara från hyarandra, de få vara tillhoppa, men vi stackare intet.»

Skada blott, att den sista studien i samlingen, den som förf. själf icke hunnit med att utarbete, i fråga om populär hållning icke kan mäta sig med de öfriga. Denna uppsats, där framställningen för öfrigt är målande och rask, lider nämligen af det felet, att större delen af där anförda franska bref lämnats öfversatta. I ett rent vetenskapligt arbete skulle detta ha varit en förtjänst, men läsarna af ifrågasvarande bok äro icke inskränkta inom intelligensaristokratins snäva gränser, och de många franska brefven verka nu ofta som störande afbrott i den äljes lättflytande täxten. Ett eller annat originalcitrat kunde däremot gärna ha bibehållits, särskildt ur Tessins bref, hvilkas spirituella kåseristil säkerligen förlorar mycket på en öfversättning.

Dessutom — var icke detta slags material nog rikhaltigt för att rättfärdiga en särskild studie öfver Tessin i stället för att låta honom spela en opropotionerligt stor roll i teckningen af hans svägerskas bild?

* * *

Arbetets värde för forskningen i vår svenska kulturhistoria är påtagligt. Här är icke endast nya fakta utan hvad mer är: nya fakta så sammanställda, att vissa tidsskeden, institutioner eller person-

ligheter erhålla ny belysning. Hit hör exempelvis den målande jämförelsen i början af boken mellan två olika slags religiösa typer från den svenska reformationstiden, sådana dessa blifvit förkroppsligade i Margareta Bielke och Margareta Grip. Hit hör också framdragandet af en synnerligen intressant sida i historien om vårt nu snart hänsomnade gamla indelningsverk, nämligen det slags familjeförtrolighet, som ännu på Karl XII:s tid kännetecknade förhållandet mellan befäl och manskap vid våra landsortsregementen. Icke till förglömmas den ståtliga skildringen af Axel Oxenstierna som familjefader, en teckning som ställer den store rikskanslern så lefvande och helgjuten för vår blick, att vi icke kunna annat än förvåna oss öfver förf:s egen fruktan att ha förvanskat hans bild. Ellen Fries var på sistone en allt för utpräglad historiker, för att hon icke skulle ha vetat akta sig för det slags detaljskildring, som låter skogen skymmas af träden. Det har hon för öfrigt till fullo ådagalagt redan i den lilla, aldrig tillräckligt beaktade broschyren »Om betydelsen för Sveriges utveckling af 1600-talets krigspolitik» (se Heimdals folkskrifter), ett arbete där hon på några få sidor gör upp bokslutet med sina detaljforskningar i storhetstidens historia. Den blick för enheten i mångfalden, som är vetenskaplighetens utmärkande kännetecken, framträder där så skarp, att man efter en genomläsning däraf ovillkorligen tydligare inser hvad forskningen förlorat med Ellen Fries' död.

Men måste icke formen bli lidande på denna innehållets gedigenhet? Härtill svara dessa »Teckningar» själfva ett obetingadt nej. Om man också icke kan fränkänna några af förf:s äldre arbeten en viss tyngd i stilen, med åren visade hon sig dock äfven i detta afseende mäktig af allt högre utveckling. Och stilen i föreliggande arbete är hvad den äkta historiska framställningskonsten hälst bör vara: en innehållets tjänare, som anspråkslöst träder tillbaka för sin herre. Men så kännetecknas också denna bok af den vederhäftighetens prägel, som lofvar en varaktigare popularitet, än hvad den mest raffinerade konstnärlighet i sig själf är mäktig att skänka. Här letar man förgäfvets efter en sökt bild eller en fyllnadsfras, och man känner sig ovillkorligen tacksam, att det i detta stilvirtuositetens tidevarf ännu finns böcker, som det är en hvila att få läsa.

Stilens beskaffenhet är dock härvidlag endast ett fulltonigt uttryck för personligheten. Intet under om Ellen Fries visat sig kunna skildra storhetstidens kvinnor, då hon själf i grundlynne var ett med dem. Deras enkla, lutherska gudsfruktan. deras omedel-

bara lifsglädje, dessa äkta svenska grundtoner, de voro ju äfven hennes, och detta icke blott med studiernas utan äfven med naturanlagens rätt. En framstående recensent har också uttalat en undran, om förf. själf skulle ha kunnat känna sig riktigt hemmastadd på den sista uppsatsens område, i fall det varit henne förunnadt att utarbета den. Frihetstiden har ju en så helt annan fysionomi än storhetstiden, menar han.

Häremot kan dock invändas, att den tvära politiska omkastningen vid storhetstidens slut måhända förleder oss att på kulturområdet markera gränsskillnaden för skarpt. Detta är en fara, som ligger närmare till hands, ju grundligare man studerat sig in i rococotidens allmänna karaktär. Man frestas då alltför lätt att på Sverige tillämpa iakttagelser, som egentligen höra hemma i södern. Vissa exotiska praktväxter på svensk mark, sådana som Karl Gustaf Tessin, äro ju också mycket ägnade att gifva oss höga föreställningar om den svenska jordmånens mottaglighet för utländska inflytelser. Men trots alla franska påverkningar sträckte sig frihetstidens rötter på alla områden tillbaka till föregående tidehvarf. Den trohjärtade svenska klumpigheten satt nog kvar i hvardagslivet, äfven om man vid högtidliga tillfällen drog på sig fransk hofdräkt. I tidens *svenska* bref träder också det nationella draget tydligt fram.

Men i detta fall liksom i så många andra ha kvinnorna varit det företrädesvis konservativa elementet. I stort sedt har ju den svenska kvinnan ända till 1800-talet lämnats jämförelsevis oberörd af kulturströmningarna. Och dessutom — hur ynkligt ringa inverkan brukar ej äfven den rikaste intellektuella utveckling ha på känslornas, privatlivets, hemmets område, som ju har stått och alltjämt står under kvinnans inflytande! Den svenska kvinnans historia är ännu oskrifven, men Ellen Fries har hunnit uppvisa tillräckligt många drag, som ådagalägga, att kvinnorna i själfva verket varit en af de viktigaste stabila och konserverande faktorerna i den svenska kulturutvecklingen. Jag misstänker starkt, att till och med den så mycket omordade »tjugonde århundradets kvinna» till sin innersta »naturgrund» kommer att visa stora likheter med sin stammoder från 15- eller 1600-talet. Hur mycket mer bör icke denna likhet kunna spåras hos frihetstidens kvinnor, hvilkas mödrar uppvuxit under enväldets dagar! Hos dem lämnade nog rococoon, också jämförd med den franska, i afseende på »fjärilslätthet» och elegans åtskilligt öfrigt att önska. Hur tydligt skiner icke storhetstidens stolthet fram genom de

svarfvade 1700-talsfraserna i Eva Bielkes ordknappa skrifvelse till brodern, då han blifvit utnämnd till romersk senator! Och hur behärskar icke storhetstidens enkla gudsfruktan både innehåll och uttryck i hennes berättelse om sitt besök hos Erik Brahe dagen före hans afrättning! Hvar ha vi den pudrade rococodamen, »la reine aux écharpes», i en sådan mening som denna: »Herren vet bäst, hvad mig likade i den bedröfveliga stunden, dock har jag orsak att tacka hans nåd, som mig underligen styrkte?» Träffande har också förf. till uppsatsen om »Grefvinnan på Bergshammar» påpekat, att hjältinnan i skildringen har större intresse som personlighet än som tidstyp. Man skulle kunna tillämpa samma omdöme på kvinnan i allmänhet. Kvinnan kommer alltid, hon må vara jurist eller ladugårdspiga, att i det rent mänskliga ha sin egentliga styrka. Men då måste också studiet af renässansen och storhetstiden, dessa de omedelbara känslornas och de primitiva lidelsernas tidevarf par préférence, vara det viktigaste såsom grundläggande studium för den svenska kvinnans historia genom alla tider.

* * *

Ellen Fries hörde lyckligtvis till dessa sällsynta författarpersonligheter, som i tid inse sin begränsning och därför aldrig låta sig förledas att öfverskrida sitt eget område. Men inom detta område visade hon sig också mäktig af en utveckling, som ställer henne på en fullt själfständig plats inom vår litteratur. Och det af hennes arbeten, som tydligast afspeglar hennes egen person, är utom all fråga »Teckningar ur svenska adelns familjelif». Här kunna hennes många vänner och lärjungar med glädje igenkänna just de mest typiska dragen, dem man i hennes äldre verk finner mera spridda: icke blott den historiska lärdomen, den solida lifsåskådningen, den pedagogiska lättfattligheten, utan icke minst själva kärnpunkterna — den sunda humorn och den varma fosterlandskärleken.

Finnes det någon af dessa Ellen Fries' vänner, som icke någon gång frapperats af den djupa melankoli, som stundom i obehagade ögonblick kunde glimta fram ur de strålande mörka ögonen och bildade en så underlig kontrast mot de godmodiga, nästan barnsligt vecka dragen? Lösningen på den gåtan finner man ej i något af hennes tryckta arbeten, där hon, som en äkta kvinna, var för blyg att direkt uttala något af sitt lifs stora patos. Men den ligger nog delvis nedlagd i hennes privatanteckningar, ur hvilka man efter hennes död offentliggjort ett par utdrag. Där finnas

några enkla ord, som med hela glöden af en dämpad lidelse tala om hur hon ville »gifva sig helt» för sitt land och om hur hon led af den likgiltighet för fosterlandet, som hon såg omkring sig och som väckte »en känsla af förtviflan», hvilken aldrig kunde »så starkt frambringas af någon enskild sorg.»

Nu blef det aldrig Ellen Fries förunnadt att själf få öfverskåda hvad hon uträttat för att motverka denna likgiltighet just hos dem bland hvilka den måhända varit störst. Hon, som på sin dödsbädd klagade öfver att hon velat så mycket men uträttat så litet, hon hade dock medhunnit att gifva den svenska kvinnan en plats i Sveriges historia och därigenom just bland svenska kvinnor väcka ett nytt intresse för historiens studium. Och att lära känna Sveriges historia, det är att lära sig älska Sverige.

Lydia Wahlström.

Reminiscenser från utställningen.

Bref från Paris.*)

II.

»Man räknar på en million besökande», — »generalkommissariatet har vidtagit alla åtgärder för att underlätta trafiken», — »från kl. 8 f. m. till stängningen skola alla portar till ut- och ingångar stå vidöppna». Med dessa och dylika upplysningar förberedde tidningarna allmänheten på le jour gratuit, den dag då ingen skulle vara för fattig för att få skåda all världens härlighet, ty utan en sou i inträde fick man vistas på utställningen från morgon till kväll, ja man fick gå ut och in igen hur många gånger som helst, något som i vanliga fall betraktades som en stor fördel. Utom nu nämnda allmänna försiktighetsåtgärder hade en hel del enskilda goda råd gifvits af ordningsmakten. Juveler och därmed jämförliga dyrbarheter voro bragta i säkerhet utom utställningen, den tjänstgörande personalen var öfverallt förstärkt. Flera paviljonger, däribland Sveriges, höllos stängda. Den sistnämnda lockade nämligen med Tiréns dioramor äfven under normala förhållanden massor af skådelystna; hvad skulle det då ej bli på en fridag!

*) Detta bref har, i likhet med det som stått att läsa i Dagnys 4:e häfte, kommit redaktionen tillhanda i början af året, ehuru utrymmet ej förr än nu tillåtit dess införande.

Dagen, det var den 7:de nov., ingick med strålande sol, + 10° i skuggan och blåst — det blåser alltid i Paris. Trots en obehaglig fruktan för folkträngsel beslöt jag se så mycket som möjligt af franskt folklif och gick därför ned redan vid tiotiden på morgonen. Det som först blef synligt af utställningen var den rullande trottoaren. Den skred fram däruppe öfver Pont de l'Alma på sitt vanliga skramlande vis och ändå sig olik. Ej en fotgängare begagnade sig för tillfället af densamma. Man fick strax en obehaglig visshet om att allt ej var som det borde, d. v. s. som man väntat att det skulle vara. Vid ingången kan icke med fog påstås att publiken trängdes, men nog var den tjänstgörande vakten tillräckligt manstark. Allt var färdigt för de inbudna, men dessa läto vänta på sig, de läto vänta på sig hela dagen. I stället för en ovanligt stor publik blef det en ovanligt liten sådan, och den som kom tillhörde ej den kategori, för hvilken den fria entrén var afsedd.

Men enligt gifna order sköttes allt, som hade millionen verkligen infunnit sig. Polis öfver allt, alla dörrar på vid gavel, trots blåsten och draget i de vidsträckta hallarna, naturligtvis då värre än vanligt, ekläreringen på kvällen glänsande, med mycket mera sådant. Det var icke utan sitt egendomliga intresse att observera alla dessa anordningar, företagna utan ringaste anledning. Att, för att nu taga ett exempel ur högen, se en hel här starka, friska karlar ifrigt sysselsatta med att hänga upp oräkneliga tusental kulörta lyktor i folktomma alléer, det föreföll så besynnerligt obefogadt, att det hela mycket väl kunde tagas som en dröm. De stora, röda, fruktliknande papperslamporna i dessa nakna träd förlorade dessutom i ensligheten alldeles sin karaktär af festlighet. Läger man så därtill, att höstvinden lät lykta efter lykta falla ned som stora lågor och att månen stor och rund och likgiltigt stirrade ut i ensamheten, så kan man få en ganska god uppfattning af stämningen.

På Champ de Mars var likväl intresset för illuminationen större, dock icke jämförligt med det parisarna visa en vanlig expositionsdag — långt mindre då en festdag.

Att besöken i Vincennes, utställningens filial, ej håller skulle vara talrika, säger sig själf. Dock lära, enligt tidningarnas uppgifter, omkr. 7,000 personer ha passerat genom ingångarna. Det har antagligen varit på f. m. Mellan klockan två och fem var det vidsträckta området så ödsligt och tomt, som hade utställningen redan varit avslutad. Bland sevärdheter voro de förnämsta oåtkomliga. De främmande ländernas modeller till egna hem för arbetare voro stängda. An-

tagligen af fruktan för folkmassan. De franska modellerna voro där-
emot tillgängliga, men i deras små, obekväma och dåligt omsedda
rum förstärktes blott intrycket af ödsligheten och otrefnaden utom-
hus. På serveringslokalerna inga gäster. En öfvergifven kypare
satt ensam utanför en restaurant och läste en tidning — det var
allt man såg af det världsbekanta franska kafélifvet.

Så tedde sig världsexpositionen den dag vederbörande gjorde
allt för att roa dem som ha ondt om öfverflöd på mynt. Hvarför
gick det så mot all beräkning?

Följande morgon sysselsatte sig hela Parispressen med feno-
menet och de socialistiska bladen gjorde ett stort nummer däraf.
Att ställa till en festdag för folket midt i veckan och begära att
arbetaren skall afstå en dagspenning på fyra å fem francs endast
därför, att han slipper betala tre sous = tolf öre i inträdesafgift!
Detta var de sistnämnda tidningarnas väsentligaste angrepp — och
ju ett mycket rättvist sådant — mot festarrangörerna. Ett annat
gällde myndigheternas råd att sätta dyrbarheter i säkerhet. Men
denna åtgärd företogs naturligtvis ej af fruktan för hyggligt arbets-
folk, hvars talan tidningarna ju förde, utan för de dåliga existen-
serna ur alla klasser, som alltid gömma sig i stora folkmassor.

Nu finns det emellertid så många mindre bemedlade i en världs-
stad, hvilka icke hindras af arbete — hvarför kommo de ej? Af
flere skäl. Jag har samlat dem dels från polisen, som var glad att få
någon att tala med, där han trampade fram och åter utan synbar
anledning, dels från publiken. Man var missnöjd öfver att denna
fridag utsatts så sent, att både kylan och mörkret betydligt redu-
cerade nöjet af en hel dags utelif; dessutom hade en del utländska
separatutställningar redan hunnit stängas för alltid. Somliga — dit
hörde vår portvakt — gingo ej i blotta förtrytelsen öfver att de sty-
rande kunde tro det fanns någon, som inte hade råd att betala tre sous,
om han ville komma in! Allehanda skäl, bevisande den öfverallt
sig lika mänskliga svagheten, förebyros. Men det egentliga får man
ej veta utan att studera *La libre Parole*, *La Patrie* och andra tid-
ningar af samma sort för tiden före le jour gratuit. Då förstår
man, att uteblifvandet var en demonstration för att tilltvinga sig fritt
inträde på utställningens sista söndag.

* * *

Öfver denna misslyckade fest gick solen ned för att följande
morgon åter höja sig lika klar och strålande och ännu mera värmande

och för att skåda andra yttringar af människans nyckfulla väsen. Fem biljetter fordrades i inträde den dagen, och det tyckes ha varit inbjudande. Hvarken aristokraten — bördens penningens eller intelligensens — lika litet som arbetaren i blus saknades. Där var, som en tidning uttryckte sig, mörkt af idel människor. Quelle foule! Quel succès! sade »Figaro» med allt skäl. Biljettpriset, tre sous sprang på en timme upp till en franc, det värde »tickets» från början voro ämnade att betinga. Vid somliga ingångar kunde man emellertid ej få inträdeskort för något pris. Försäljarna, som under så många månader flaxat på alla våra vägar, voro totalt försvunna. Quel succès! äfven för dessa trashankar, som sålt så de hade råd att försvinna — in på utställningsområdet, ty där voro de nog, där voro vi allesamman. Men ingen skall tro att det var endast äran att få betala hög entré som lockade. Frankrikes automobilklubb hade med omkring tvåhundra olika åkdon anordnat en blomstercorso, som lär varit den mest lyckade af alla utställningens fester. »Men så var den ej håller tillkommen på utställningskomiténs initiativ». Nej, tillställarna hade större resurser än den stackars komitén haft och stora planer.

Hela denna blomsterprydda rad af surrande, brummande, hväsande och osande maskiner var blott en storslagen automobilannons, och kostar den, så kommer den ock att rendera. Nu är det automobilernas tur att bli moderna, liksom det är velocipedernas att vara gammalmodiga.

Men ingen skall nu tro, att det ens var denna praktfulla cortège som tvingade hopen in genom de trånga entréerna, huru lockande tillställningen i och för sig kunnat vara vid något annat tillfälle. De som hade utställningens finanser om hand — den dagen voro ännu flera millioner tickets osålda — hade låtit utgå en mycket vis förordning. Alla som gingo in mellan klockan ett och tre fingo, då de lämnade sina fem biljetter — alltså gratis —, en lott till en tombola med *tiotusen stora vinster*. Dessa lotter utdelades endast vid vissa ingångar och allmänheten hölls, som väl var i okunnighet om vid hvilka. Trots all försiktighet, kom man naturligtvis snart underfund med anordningarna, och slutligen blef det inte längre fråga om att gå in, man kländes in.

Nu vet läsaren anledningen hvarför arbetaren frivilligt afstod sin dagspenning, åtminstone en god del däraf, och därtill betalade ända till fem francs för att få komma in på den dagen förut försmådda utställningen. Hvarför de många, som afsky folkträngsel och

af den anledningen höllo sig hemma dagen förut, nu utan betänkande, ja gärna, blefvo ett med den fruktade hopen. Hade vederbörande misräknat sig på gratisdagen, så visade de sig nu *bättre* känna sin publik. Men hade de känt den riktigt grundligt, så hade de skaffat flera lottsedar. Nu gingo de miste om många tusental biljetter. Då lotterna tagit slut, ville ingen längre betala en så hög inträdesafgift, men de flesta hade ändå lust att komma in efter de nu en gång voro där. De stormade därför emot entréerna och lära, enligt tidningarna, vid en ingång kommit in till ett antal af omkring tiotusen, naturligtvis utan att lämna en enda biljett.

Men på det hela taget kunde intressenterna, Crédit Lyonnais och l'Automobil-Club de France vara belättna. Deras syfte var ju dels att bli af med inträdeskort, dels att göra reklam, och båda delarna hade lyckats.

Äfven publiken hade skäl att vara nöjd, utländingarna icke minst. Dessa hade både den dagen och den föregående rikliga tillfällen att göra bekantskap med de egenskaper, som utmärka parisarna och skilja dem från andra hufvudstäders befolkning. Hopens kritiklösa och ihärdiga trots då det gäller att komma åt några rättigheter, men också dess barnliga, älskvärda förnöjelse, då man roar den, — icke sant, man känner väl igen detta från franska historiens vittnesbörd om denna stads innevånare? Fast omständigheterna nu gäfvoro endast svaga bilder af folkkaraktären, voro dessa dock tydliga nog för att man skulle kunna konstatera släktskapen mellan parisaren i dag och hans förfäder för hundra år sedan.

Carin Wästberg.

Litteratur.

Den svenska odlingens stormän. Lefnadsteckningar för skola och hem. Häft. IV. Af *Lydia Wahlström*, fil. doktor.

Af den serie kortfattade biografier öfver »svenska odlingens stormän», som Ellen Fries på ett så lyckligt sätt planlagt och påbörjat, voro vid hennes död blott tre häften utkomna. Hennes tanke att med tillgodogörande af den nyaste forskningens resultat populärt och närmast för ungdomen skildra vår fosterländska odlings främsta män, har emellertid upptagits och fullföljts af fil. doktor Lydia Wahlström, som i ett nu föreliggande fjärde häfte tecknar Scheele, Kellgren och Sergel.

Med ledning af Cleves biografi och Scheeles af Nordenskiöld utgifna bref ger författarinnan en mycket sympatisk bild af den store kemisten och hans åt vetenskapen vigda lif. »Typiskt för den svenske vetenskapsmannen i äldre tider» var visserligen detta lif i många afseenden, en historia om trånga förhållanden och umbäranden af alla slag, om geniets seger öfver svårigheterna, om fasthållande vid fosterlandet trots allt, om manlig ödmjukhet inför livets och dödens herre. Men i ett fall är det långt ifrån typiskt och det är i sin helgjutenhets. Här framstår Scheele som en intressant motsats ej blott mot sextonhundratalets stora mångfrestare, en Olof Rudbeck, en Urban Hjärne, utan och mot flertalet af sina samtida. Han är ett bevis för den geniala ensidighetens styrka — sällsynt i den svenska kulturens häfder.

Är Scheeles väsen enkelt och helt, uppgående i ett enda passionerad forskningsbegär, så äro de båda konstnärsnaturena Kellgren och Sergel så mycket mer komplicerade. Det är ingen lätt uppgift att för ungdom teckna bilderna af dessa två, så mycket mer som de förstå sina rätta proportioner mot bakgrunden af gustavianska tidens eleganta skepticism, lättsinne och njutningsbegär. Det gäller att mot en sådan bakgrund lefvande skildra karaktärsutvecklingen och låta den tala sitt eget mäktiga språk utan för många understrykningar, utan det afsiktliga betonande af den moraliska tillämpningen för vår egen tid, som så ofta verkar motsatsen af hvad det äsyftar. I det hela har författarinnan på ett lyckligt sätt löst den svåra uppgiften, utan att dock alldeles ha undgått stötestenarna. Det verkar ovillkorligen för mycket tendens, då hon t. ex. talar om att Kellgren under sista tiden af sitt lif »börjat rikta blicken *hemåt*» eller att han för oss »fått sitt egentliga intresse genom den storartade personliga utveckling, hvaraf han visat sig mäktig». I teckningen af Sergel dämpa också bristerna, visserligen sedda i samband med tidens egna lyten, väl mycket det intryck läsaren skulle få af Sergels lefvande genialitet. Författarinnan betonar t. ex. Sergels brist på religiös känsla och nämner särskildt uppståndelse-reliefen i Adolf Fredriks kyrka; men just i det sammanhanget förtjänade framhållas konstnärens ärlighet och själfständighet att ej pietetslöst draga ned den af traditionen helgade Kristustypen utan i stället skapa en bild som motsvarade hans eget af antiken bestämda skönhetsideal.

I motsats mot Sergels behandling af religiösa motiv framhåller författarinnan Thorvaldsens och ägnar tydligen denne en väl ensidig beundran; uttrycket att Sergel är »inom sin konstart den främste i Europa näst Thorvaldsen» beror dock naturligtvis på ett förbiseende. Af sammanhanget framgår nämligen ej, att konstart här skall betydligt den antikiserande riktningen från förra sekelskiftet.

Studien öfver Sergel personligen är emellertid af stort intresse, full af betecknande drag från hans resor och hans lif i hemlandet, åskådligt och liffullt berättade. Väl sammanfattad är i synnerhet skildringen af hans förhållande till Gustaf III, intressant särskildt i detta sammanhang genom den olikhet det företer med Kellgrens.

Sergel, allt igenom konstnär, oberörd af de politiska förvecklingarna, fångslas allt mer af Gustaf den III, ju mer han kommer i beröring med honom, och står slutligen som typen för en rättrogen gustavian. Kellgren däremot med sin lågande frihetskärlek och sitt lefvande intresse för allt mänskligt intager en allt mer själfständig ställning gentemot sin beskyddare konungen, då han i honom varsnar despoten. Manligt, högstämdt och fritt för han fosterlandets och frihetens talan.

Skildringen af Kellgren är i sin helhet mycket sympatisk och ger hans utvecklingsgång i stora översiktliga drag med ett förträffligt urval af belysande citat. Betydelsen för svensk vitterhet och svenskt kulturlif i det hela af denna stora ande, detta lågande sanningsnit, som långt ifrån att svalna med åren blott tilltog i djup och omfattning, är sant och vackert framställt. I skildringen af striden med Thorild har dock författarinnans sympati för Kellgren förledt henne att i öfverensstämmelse med Ljunggrens uppfattning teckna hans motståndare för mycket i svart. Thorilds inbilskhet gör sig ensam gällande på bekostnad af hans genialitet. Så mycket finare iakttagen är däremot stridens verkan på Kellgren själf och hela det sista skedet af hans utveckling.

Framställningssättet är allt igenom kärnfullt, lefvande och personligt och vittnar om det varmaste intresse för saken. Det är med glädje man af de nu föreliggande skildringarna finner sig ha rätt att ställa stora förhoppningar äfven på fortsättningen af detta i ordets fulla mening fosterländska verk. Det har lagts i goda händer.

Från förläggarens sida har med nu föreliggande häfte vidtagits en åtgärd, som betecknar ett afgjort framsteg i förhållande till föregående. Det har nämligen försetts med porträtt. Skildringen af vår störste bildhuggare belyses af hans Bredaporträtt och af Kellgren återgifves Sergels utomordentligt liffulla och karakteristiska porträttmedaljong.

S—d.

* * *

I fru Ulrikas hem. Interiör från farmödrarnas tid af *Helena Westermarck*.

Vissa böcker efterlämna samma slags intryck som det man erfar inför ett måladt konstverk. Ord som ha att göra med form och färg träda ovillkorligt för ens tanke, och när man sätter sig ned för att afgifva ett skriftligt omdöme öfver arbetet, önskar man lifligt, att man hade den för konstkritici af facket till buds stående terminologin till sitt förfogande. Fröken Westermarcks sista bok hör till detta slags böcker. Formen och färgen äro där så dominerande, att man för dem nästan glömmar att söka efter innehållet.

Det »målande» intryck man erfar är dock ej beroende däraf, att förf. slösat med starka färger eller skarpt accentuerade linier.

Tvärtom, öfver det hela hvilat denna dämpade, blekt vemodiga halfton som man gärna förbinder med det förgångna, och det är mer i svaga konturer än med breda penseldrag hon framställer sina taflor. Men bilderna äro målade så, att de träda förunderligt lifvande och åskådligt för läsarens öga. Därtill har fröken Westermarck det egendomliga stoff, som kallas »tidsfärg», rikligt på sin palett, och hon förstår att begagna sig däraf med en fint bildad och i sitt lands kulturhistoria väl bevandrad skribents goda takt och urskillning.

Våra farmödrars tid! Hvilket tacksamt ämne, om än ofta användt! Det tyckes dock aldrig blifva utnött, och när det som här behandlas med pietetsfullt förstående af de för tiden egendomliga dragen, anslår det strängar i ens bröst, för hvilka få läsare torde vara okänsliga. Ty hvilket romantiskt skimmer hvilat det ej öfver våra farmödrars ungdomstid! Den hör numer, liksom allt förgånget, i viss mån till diktens värld, och fantasin har därför full rätt att kröna den med en allt förskönande gloria.

En interiör från 30-talet med dess storbukiga byråer, guldinramade speglar och klavér med gulnade tangenter verkar ju i och för sig som en dikt, och den generation af högt friserade, långschalsomsvepta matronor och unga flickor och knäbyxklädda, i fadermördare insnörda gamla och unga herrar, som lefde och rörde sig i dessa ästetiskt tilltalande rum, förefalla oss ju alla samt och synnerligen som romanhjältar och hjältiinnor. Man har svårt att föreställa sig, att all denna poesi äfven var bemängd med en stor portion förkrossande prosa, att åtminstone kvinnornas lif oftast var begränsadt af hemsysslornas tränga murar, uppfyllt af släpet och trälet i brygghus och bagarstuga, förkrympt och förslöadt af enformigheten och den ödsliga ledsnaden af en tillvaro utan möjlighet till utveckling, utan mål och utan innehåll. Detta var helt visst fallet med tusentals kvinliga existenser, undångömda i aflägsna landsorter, dömda att framhärda ett dådlöst och onyttigt lif. Ej under att som motvikt till den allt uppslukande enformigheten och ledsnaden den tidens kvinnor gingo och buro på hvar sin egen lilla sentimentala roman och att de instängda känslorna togo sig ett utlopp i romantiska dagboksutgjutelser och rosafärgade billet-douxer.

Ät denna för tiden säregna karaktär, hälften nykter prosa, hälften sentimental romantik, har förf. gifvit en mycket träffande tolkning. Äfvenså har hon förstätt att breda en egenartad drömande stämning öfver landskapstaflorna, en stämning som vi svenskar godt känna igen, ehuru det är från sitt eget hemland, från Finlands natur, hon hämtar sina motiv.

Att de människogestalter, som äro instuckna i skildringen, verka mer som staffage än som hufvudfigurer i taflan, blir knappast något fel. Deras yttre fysionomi är emellertid skarpt framträdande, liksom silhuetter mot en ljus bakgrund. Fru Ulrikas kraftiga, något grofhuggna gestalt, i hvilken stela drag man dock har svårt att skönja det romantiska tycket, som förf. synes vara angelägen

att få fram, den lilla sirliga fröken Lovisa, den prosaiske landtpatronen, fru Ulrikas man, Lars Peter, och framför allt dennes far, den efter gammalt patriarkaliskt mönster tillyxade gamle sektern, hvilken regerar som enväldig despot öfver hela släkten och för hvars vilja alla måste böja sig. Man ser dem alla förkroppsligade framför sig, men till deras själ tränger man icke; de ur psykologisk synpunkt mer kompliceradt anlagda personerna, frihetsfantasten Karl Gustaf och Hamlets-figuren herr Henrik te sig också långt oklarare än hvardagsmänniskorna.

Men som jag från början antydt, det är ej människorna i denna bok, som ge den dess karaktär, man glömmar dem fort nog och grubblar ej öfver deras öde det är den för tiden i hög grad betecknande färgton, som förf. vetat utbreda öfver alla sina bilder från ett förflutet tidevarf, hvilken skänker boken om »Fru Ulrikas hem» ett sällsynt behag och ett bestående värde.

L. D.

* * *

På studiefärd i Slum- och räddningsverket.

Så lyder titeln på ett litet pryddigt häfte, som blef oss tillsändt redan i fjor våras, ehuru det på grund af diverse omständigheter råkat att icke bli omnämndt förrän nu. Boken innehåller en tioårsrevy öfver frälsningsarméns slum-, räddnings- och döfstumarbete i Sverige; men denna är icke som flertalet dylika jubileumsskrifter affattad i statistisk tabellstil utan består af en novellistiskt ledig och lättläst redogörelse för en särskild individs erfarenheter och iakttagelser under några års verksamhet i arméns tjänst.

Visserligen förekommer intet auktorsnamn på titelbladet eller omslaget; men dessa anteckningars självbiografiska natur kan inte gärna undgå att frappa läsaren, och originalet till den unga dam, som här kallas med det fingerade namnet Hedvig Göthe, står säkert att finna bland frälsningsarméns slumofficerare.

Jag saknar förutsättningar att yttra mig om de eventuella nackdelar, som vidlåda frälsningsarméns omfattande sociala verksamhet, men det lilla jag har varit i tillfälle att se af ett deras räddningshem med dess »officerare» och klienter har hos mig väckt en djup respekt. Sålunda förefaller det mig föga underligt, att denna fröken Göthe, som lämnat ett öfverklasshem i landsorten för att i tysthet studera frälsningsarméns fälttåg mot det moraliska och materiella eländet bland Stockholms understa befolkningslager, smäningsom trots den granntyckthet och de förfinings fördomar, som alstras af en bildad miljö och en vårdad uppfostran, drages alltmer mot dessa okomplicerade och vackert fanatiska slumarbeterskor och slutligen gör sig till en af dem.

Förf. drar sig icke för att blotta de ästetiska betänkligheter och den »människofruktan», som ansatte henne under novistiden,

och denna älskvärda uppriktighet ger åt berättelsen en prägel af trohjärtad vederhäftighet, som i hög grad stegrar dess intryck.

Vi ha intet öfverflöd på personer, som frivilligt och af ett mäktigt inre tvång öfvergifva släkt och vänner, afsäga sig de många förmånerna af en oberoende och aktad ställning och försvinna bland en socialt undanskjuten och intellektuellt underlägsen klass för att i öfvertygelse och kärlek ägna sitt lif åt ett hårdt och ofta motbjudande arbete till gagn för mänsklighetens svarta får. Därför väckas vi till en stunds allvarsam och aktningsfull uppmärksamhet, när vi någon gång ställas inför ett sådant fenomen.

K. J.

Betydelsen för samhället af goda arbetarebostäder

var ämnet för den diskussion, som Fredrika-Bremer-Förbundets samkvämskomité anordnat tisdagen den 19 mars kl. 7 e. m. i K. F. U. M:s lilla sal. Till ordf. utsågs fru Montelius och diskussionen inleddes af fröken Gerda Cederblom med ett kortare föredrag af hufvudsakligen följande innehåll:

Ett af villkoren för en lycklig och oberoende ställning inom samhället, menade tal., vore åtnjutandet af förmånen af ett godt hem. Att en stor del af den kroppsarbetande klassen i vår hufvudstad är i saknad af denna förmån är ett faktum, för hvilket man ej kan vara blind. Sedan en lång följd af år har en svår bostadsbrist varit rådande i Stockholm och de allvarliga följder denna medfört ha gjort sig gällande på många områden. Till och med relativt välbergade arbetare måste ju för att kunna disponera öfver en lägenhet på 1 rum och kök taga inneboende, hvarigenom bostaden förlorar egenskapen af hem, det vill säga upphör att vara det fridlysta område, där en familj, ostörd af främmande element, kan ägna sig åt ett förtroligt samlif. Som en ersättning för hemlifvet ha på senare tiden inrättats läsestugor och folkbibliotek, hvarjämte populära föreläsningar, billiga konserter och andra förädlade nöjen, afsedda för arbetarebefolkningen, satts i gång. Men alla dessa goda och nyttiga institutioner äro dock samhället till jämförelsevis föga gagn, så länge man ej söker att förbättra arbetarens bostadsförhållanden. Åtskilliga missförhållanden inom arbetarelagren ha under det senare decenniet försports, såsom envisa strejker med pockande på ökning af arbetslönerna, trots dessas ständiga stegring; en tilltagande förvildning bland ungdomen, en ökad spridning af tuberkulos och en minskad lifskraft hos det uppväxande släktet. Skulden till dessa sorgliga förhållanden beror till mycket stor del på den svåra bostadsbristen. Frågan blir: »Hvad skola vi göra för att

råda bot för detta onda»? Svaret ställer sig så: »Verka för inrättandet af billiga och ändamålsenliga arbetarebostäder». Att realiserandet af en dylik plan är möjlig ha redan flera bolag här i Stockholm faktiskt visat, till exempel bolaget »Manhem» med sina många präktiga, väl inredda stenhäus, vidare bolagen »St Erik» och »Holmia» samt aktiebolaget »Stockholms arbetarehem», mest känt under namnet »de Lagerstedtska husen». I synnerhet lämnar det sistnämnda företaget det bästa och till efterföljd mest manande föredömet hur goda och billiga bostäder kunna komma till stånd. Genom att understöda detta bolag både ekonomiskt och moraliskt och göra det möjligt för detsamma att uppföra allt flera hus efter samma erkänt förträffliga plan skulle man vinna ändamålet: anskaffandet af verkliga hem åt samhällets i detta afseende mest vanlottade medlemmar. Framför allt vore här ett verksamhetsfält öppet för kvinnan, då vid hemmets vård och det uppväxande släktets uppfostran knyta sig hennes djupaste och viktigaste intressen.

I den diskussion, som följde på inledningsföredraget, deltog en del i vår hufvudstads fattigvårdsväsen och välgörenhetsarbete sakkunniga personer, förutom en och annan representant för arbetarna själfva. Många för ämnet belysande fakta framlades så väl som en del värtaliga bevis för, att den fråga som väckts vore för hela samhället af genomgripande betydelse och påkallade både kommunens och enskildas snara och energiska inskridande. Bland annat torde den upplysning, som af en af talarna lämnades rörande de nuvarande bostadsförhållandena, kräfva stort beaktande, nämligen den, att hos familjer med högst ett rum och kök vore inneboende ej mindre än 19000 ogifta män. Sedan diskussionen förklarats afslutad, antogs följande resolution:

»Mötet, som lifligt inser den stora faran af den trångboddhet och det inneboendesystem, som för närvarande är rådande i Stockholm, uttalar den stora önskvärdheten af att kraftiga åtgärder vidtagas för att befordra byggandet af goda och prisbilliga arbetarebostäder.

Mötet anser, att arbetarebostadsfrågan kan lösas på flere olika sätt, exempelvis dels genom arbetarebostäder, liknande dem som uppförts af aktiebolaget »Stockholms arbetarehem», dels genom hem på landet i Stockholms närhet, antingen som egna hem eller som bostadsföreningar i och för uthyrning.

Mötet anser, att kommunens och statens myndigheter på alla lämpliga sätt böra befordra byggandet af arbetarebostäder, såsom exempelvis genom förbättrade kommunikationer, billiga lån, eventuellt från bränvinsvinstmedlen, till byggnadsföreningar, försäljning af billiga tomter och slutligen, i den mån detta kan anses lämpligt, genom egen byggnadsverksamhet.

Mötet anser slutligen, att arbetarebostadsfrågan bör i möjligaste mån omhändertagas och stödjas af kvinnorna, hvilka särskildt såsom vicevärdinnor för hem, liknande »Stockholms arbetarehem», böra kunna bidra till arbetarebostadsfrågans lösning.»

Från skilda håll.

Kvinnan i järnvägens tjänst. Järnvägsstyrelsen har nu i dagarna afgifvit sitt af k. m:t infordrade utlåtande öfver den framställning, som blifvit gjord af 16 hos järnvägsstyrelsen anställda kvinnliga kontorskrifvare. Denna framställning gick ut på att k. m:t måtte i proposition till riksdagen föreslå sådan ändring i nu gällande aflöningsreglemente, att sökandena, hvilka samtliga före ingången af år 1898 vunnit ordinarie anställning vid statens järnvägar, måtte berättigas att i likhet med deras äldre kvinnliga kamrater komma i åtnjutande af samma maximiarvode, d. v. s. 1,800 kr. (Enligt det sedan 1898 gällande aflöningsreglementet är maximilönen för kvinnliga kontorskrifvare numera bestämd till endast 1,500 kr.)

Efter en längre utredning säger sig styrelsen ej kunna hemställa annat, än att framställningen ej må föranleda till någon k. m:ts åtgärd.

✱

Våra kvinnliga trädgårdsskolor. Den 15 april börja nya kurser såväl vid Espenäs trädgårdsskola, adr. Lennäs (Örebro län), som vid Praktiska trädgårdsskolan för kvinnor i Blekinge, hvilken i år flyttat till egendomen Agdatorp i närheten af Karlskrona (närmaste station Nätraby). Den förre af dessa skolor, som förestås af fru Stina Swartling, född von Hofsten, meddelar undervisning i anläggning och vård af vanlig trädgård med därtill hörande underafdelningar, konservering af frukt, bär och grönsaker, fjäderfäkötsel, biskötsel m. m. Pris för undervisningen (15 april—1 november) 125 kr., inackordering 50 kr. pr månad, och antagas endast de, som genomgått elementarskola eller annan motsvarande undervisning.

Praktiska trädgårdsskolan för kvinnor förestås af fröken J. Schmidt adr. Karlshamn. Sommarkursen omfattar tiden 15 april—15 oktober. Undervisning meddelas i frukt-, grönsaks- och drifbänksodling, allmän trädgårdslära, konserveringar m. m., m. m. Pris för allmogeelever 35 kr. pr månad eller 150 kr. för hel kurs. för bildade elever 50 kr. pr månad. Blekinge läns Hushållningssällskap har anslagit medel till två frielevplatser för allmogeflickor från Blekinge län. Anmälningstiden för kursen utgår 1 april.

Närmare upplysningar om kurserna lämnas af de respektive skolornas föreståndarinnor.

✱

En internationell kongress för sjuksköterskor sammanträder den 16 september 1901 i Buffalo, N. Y., i Amerika. Det är första gången en dylik kongress samlas i Amerika och styrelsen är därför särdeles angelägen om att göra den på alla sätt både fruktbringande och angenäm. En storartad gästfrihet kommer att utvecklas, i det att alla delegerade från sjukvårdsföreningar och sjuksköterskeskolor, som önska bevista konferensen, skola mottagas som hedersgäster och förplägas gratis. Styrelsen hoppas, att sjuksköterskor, representerande många olika nationaliteter, skola infinna sig på kongressen.

(Insändt.)

Några upplysningar angående föreningen Röda Korset och de »värnpliktiga sjuksköterskorna».

Till Dagnys redaktion!

I anledning af fröken E. Tjäders artikel i föregående nummer af Dagny om »Värnpliktiga sjuksköterskor» ber en medlem af Röda Korset att få upplysa om orsaken hvarför Röda Korsets verkställande utskott »ställt sig afvisande» till doktor Wides förslag om kvinnliga sjukgymnasters inträde som sjuksköterskor i svenska föreningen Röda Korsets tjänst.

Enligt detta doktor Wides förslag skulle de kvinnliga sjukgymnasterna, utom den sedvanliga kursen vid Gymnastiska Centralinstitutet, för sin utbildning till sjuksköterskor endast behöfva åhöra ett tiotal föreläsningar i allmän sjukvård och kirurgi samt under *några veckor* tjänstgöra vid länslasarett eller annat större sjukhus för att sedan anses kompetenta till att inregistreras bland Röda Korsets sjuksköterskor.

Svenska Röda Korset fordrar emellertid af sina egna sjuksköterskor minst *18 månaders* praktisk utbildning och anser att sjukgymnasterna, trots deras grundliga teoretiska kunskaper, *icke* efter endast några veckors praktik kunna vara kompetenta att antagas till sjuksköterskor.

Så snart den kvinnliga gymnasten blifvit inregistrerad i Röda Korsets matrikel, skulle hon äga rättighet att äfven under fredstid tjänstgöra som sjuksköterska, och äfven om det är antagligt, att hon fördrar att ägna sig åt gymnastiken, så länge hon har god praktik inom densamma, finnes det intet som hindrar henne från att, ifall hon det önskar, konkurrera med yrkessköterskorna. Säkert är emellertid, att det skulle sänka hela sjuksköterskekårens anseende, om fordringarna på en fullt utbildad sköterska blefve så låga som de af doktor Wide nu föreslagna. Sophiasystrarnas fullständiga kurs är, som bekant, till och med två år lång.

I ett skriftligt svar till doktor Wide framhöll Röda Korsets verkställande utskott, att först efter minst 6 månaders kurs å sjukhus kunde därtill hugade kvinnliga sjukgymnaster inkomma med sina ansökningar om inregistrering i föreningen Röda Korsets matrikel.

Å denna sin skrifvelse erhöi Röda Korset intet svar.

Hvad förhållandena under *krigstid* angår, så torde fröken Tjäder ha fullkomligt rätt i sin förmodan, att »i nödens stund finns arbete för oss alla», och säkert skall Röda Korset då med glädje mottaga i sina led de friska, starka, väl disciplinerade kvinnliga gymnasterna, hvilka redan nu i fredens dagar visat sig besjälade af en sådan varmt fosterländsk och offervillig anda.

Medlem af Röda Korset.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET
STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**
OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

**Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,
Stockholm, 54 Drottninggatan,**

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgivare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrivbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

H. IHLSTRÖM
Färg- & Kemikalieaffär
1 Uplandsgatan 1.

För Glödrättning: Apparater, Färger, Fernissor, Betsor, Träsaker.

Putsmedel alla slag: Sämskskinn, Toilett-, Vagns-, Ådrings- & Tafvel Svamp

☛ Äkta Franska Parfymer till påfyllning. ☛

Telefoner: Riks- 59 51. Allm. 506.

Kramer & Jahnke,
 Modemagasin.

15 Birger Jarlsgatan, 1 tr.

Nya Blå Hand,

Skönfärgeri & Kemisk Tvättanstalt.

Kappor, Kofter, Klädningar, Herrkostymer, Uniformer, Handskar,
Kravatter färgas och kemiskt tvättas.

OBS! Fläckuttagning verkställes dagligen.

Butiker: Smålandsgatan 9, A. T. 125 09. Holländaregatan 13, A. T. 46 33. Linnégatan 22, A. T. 102 96. Brännkyrkagatan 2, A. T. 34 39, Hornsgatan 11, A. T. 17 25. Fabrik: Lövholmen, A. T. 34 26, R. T. 53 73.

Hårsjukdomar.

Såsom befordrande af hårväxten utbjudas en mängfald af medel, hvilka, såsom erfarenheten visar, äro ovarsamma eller skadliga. Genom sin förmåga att **befria från mjäll** m. fl. **hårsjukdomar** och genom sin **fördelaktiga inverkan på huden** har D:r P. Håkansson Salubrin mot hårsjukdomar vunnit allmän ökad förtroende och användning. Allmänheten vännas mot efterfrågningar af fabrikkädet. Salubrin tillhandahållas i Parfym-, Specier- och Färgwärfver. Partilager hos **Geijer & Co., Stockholm.**

Anmälan.

Dagny utkommer **1901** med **20 häften**, utgörande minst **28 tryckark.**

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** ... kr. 3.50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum**

för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt provver af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: **Vademecum, Dentolin, Stomatol, Gähnelit, Azymol** och **Aseptol** och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarne och de använda bakteriekultureernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller:

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel	Tyfusbacillen på 1 min.,	Difteribacillen på 1 min.
Dentolin	» » »	» » »	» 1—2 »
			» 2—3 »

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel	Kolerabakterien på 1 min.,	Difteribacillen på 2 min.
Dentolin	» » »	» » »	» 1 »
Gähnelit	» » »	» » »	» 1 »
Stomatol	» » »	» » »	» 1—2 »
Azymol	» » »	» » »	ej på ½ tim.,
Aseptol	» » »	» » »	ej på 24 tim.,
			» ej på 1 tim.
			» ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För hjälpsökande kl. 1/2 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.